

Handleiding Catechisatiemethode Leer mij

18+ jaar – deel 1

Versie 2019-2020

Inhoudsopgave

Inleiding	3
1. De vijf sola's: Sola Scriptura	5
2. De vijf sola's: Sola Gratia.....	8
3. De vijf sola's: Sola Fide	10
4. De vijf sola's: Solus Christus	13
5. De vijf sola's: Soli Deo Gloria	15
6. De kerk: De ene ware Kerk.....	17
7. De kerk: De Vroege Kerk.....	19
8. De kerk: De middeleeuwen en de Reformatie	22
9. De kerk: De recente kerkgeschiedenis	24
10. De kerk: De liturgie	26
11. Omgang met God: Omgang met de drie-enige God.....	31
12. Omgang met God: Gods leiding in je leven	33
13. Omgang met God: Bijbelstudie.....	36
14. Omgang met God: Meditatie.....	40
15. Omgang met God: De Psalmen.....	43
16. Omgang met God: Bidden	45

Inleiding

HHJO

Voor u ligt een handleidingdeel van de HHJO catechisatiemethode 'Leer mij'. Deze catechisatiemethode is ontstaan vanuit de behoefte aan een goede, didactisch verantwoorde en Schriftgetrouwe catechisatiemethode, die bruikbaar is binnen de breedte van de Hersteld Hervormde Kerk. Vanuit de betrokkenheid op de jeugd van onze kerk en de gevoelde noodzaak om helder en Bijbelgetrouw catecheseonderwijs aan hen te geven, heeft de HHJO het initiatief genomen om een nieuwe catechesemethode te laten ontwikkelen.

In de vorige delen van deze methode is de Heidelbergse Catechismus behandeld. In de 18+ delen worden thema's behandeld aan de hand van de Nederlandse Geloofsbelijdenis en de Dordtse Leerregels. Het doel is om de catechisanten ook met de andere belijdenisgeschriften van de kerk in aanraking te brengen.

De catecheet kan ervoor kiezen om de thema's op de volgorde van het boekje te behandelen, maar kan ook kiezen uit de thema's. De thema's zijn los van elkaar te gebruiken.

Catechese richt zich op alle jongeren. Hier vallen ook de jongeren onder, die moeilijk leren. Bij het schrijven deze methode is ervoor gekozen om te schrijven op VMBO-niveau. Hiermee is deze methode toegankelijk voor de meeste catechisanten. Waar nodig kan de catecheet in zijn uitleg nog eenvoudiger uitleggen of juist verdieping aanbrenge, al naar gelang de behoefte van de groep die hij voor zich heeft.

Leerdoelen

Elk hoofdstuk in het werkboekje begint met de leerdoelen van dit hoofdstuk. Deze leerdoelen bepalen de focus van de les. In deze handleiding zijn bij elk hoofdstuk vragen opgenomen die na afloop van de catechisatieles gesteld kunnen worden om te toetsen in hoeverre de leerdoelen van de les behaald zijn.

De leerdoelen zijn op hoofd-, hart- en handenniveau geformuleerd:

- Het leerdoel op hoofdniveau gaat om kennis. Wat moet een jongere *weten* na deze catechisatieles?
- Het leerdoel op hartniveau gaat om geïnternaliseerde kennis. Wat moet een jongere zich na deze catechisatieles *beseffen*?
- Het leerdoel op handenniveau gaat om praktische kennis. Wat moet een jongere *kunnen* met de informatie die hij vanuit deze catechisatieles aangereikt gekregen heeft?

Door leerdoelen op hoofd-, hart- en handenniveau te definiëren proberen we de geloofsleer zo dicht mogelijk bij de catechisant te brengen. Deze methode wil niet alleen bereiken dat er kennis in de hoofden van jongeren komt, maar wil hen ook aan het nadenken zetten over de betekenis voor hun eigen hart en leven. Met als doel dat zij de verkregen kennis ook in hun dagelijks leven gebruiken.

Het formuleren van leerdoelen op hoofd-, hart- en handenniveau kan de indruk van maakbaarheid wekken. Dat is heel nadrukkelijk niet de bedoeling. Ten diepste worden alleen het hoofd, het hart en de handen bereikt, wanneer de Heilige Geest in de catechisant werkt en zijn of haar hart vernieuwt. In de catechese zijn we diep afhankelijk van Zijn werk. Tegelijkertijd mogen we in de hoop op en de verwachting van Zijn werk de middelen gebruiken om het hoofd, het hart en de handen van de catechisant te bereiken.

Leeropdracht

Elk hoofdstuk kent twee leeropdrachten. De ene leeropdracht betreft een stukje uit één van de belijdenisgeschriften van de kerk. De moeilijke woorden staan naast de vraag en het antwoord. De andere leeropdracht betreft een Bijbeltekst. Het is aan de catecheet om te kiezen welke leeropdracht hij laat leren. Hierbij kan het niveau van de groep meegewogen worden.

Catecheten die catechisanten graag vragen laten maken als huiswerk, kunnen daarvoor de verwerkingsvragen gebruiken die bij elk hoofdstuk zijn toegevoegd. Dit geeft de mogelijkheid om te toetsen of de catechisanten de stof van afgelopen week goed begrepen hebben en waar nodig kunnen onduidelijke punten nog verder uitgelegd worden. Het is ook mogelijk om de verwerkingsvragen in de catechisatieles te behandelen.

Reageren

Er is bewust gekozen om de handleiding bij deze catechesemethode digitaal aan te bieden. Dit biedt de mogelijkheid om de handleiding uit te breiden en te verbeteren. Heeft u een goede aanvulling op de handleiding, bijvoorbeeld een goed voorbeeld, een verwerkingsopdracht, een verhaal, een literatuurtip, of iets anders? Laat het ons weten, zodat wij dit mee kunnen nemen wanneer de handleiding bijgewerkt wordt. U kunt uw reactie sturen naar secretariaat@hhjo.nl.

1. De vijf sola's: Sola Scriptura

Vooraf

In deze les wordt ingegaan op de vraag: *Hoe weet ik wat wáár en goed is?*

Het antwoord is: Uit het Woord van God.

Het Woord van God is de hoogste norm, die mij vertelt wat waar is en ook wat goed is.

Het kan behulpzaam zijn om de les aan te vliegen vanuit deze vraag (Hoe weet ik wat waar en goed is?), om zo duidelijk te maken dat de vraag waar de Reformatoren mee zaten, een vraag is die ook in onze tijd nog steeds relevant is.

Het benadrukken dat de Bijbel de hoogste norm is, kan vragen oproepen over tradities. Het is goed om als catecheet er rekening mee te houden, dat er mogelijk vragen komen over het hoedje, de rok voor vrouwen, en soortgelijke onderwerpen. Bedenk vooraf hoe je hiermee om wil gaan.

Leerdoelen

Hoofd – weten

Ik *weet* waarom de Schrift de hoogste norm is.

Hart – beseffen

Ik *beseff* dat de norm van de Schrift boven onze mening staat.

Handen – kunnen

Ik *kan* in een gesprek uitleggen waarom de Schrift de hoogste norm is.

Zingen

Als Psalm kan gezongen worden Ps. 119:67:

Maak in Uw woord mijn gang en treden vast,
Opdat ik mij niet van Uw paân moog' keren;
En wordt mijn vlees door 't kwade licht verrast,
Ai, laat het mij toch nimmer overheren.
Verlos mij, HEER, van 's mensen overlast,
Dan zal ik U, naar Uw bevelen, eren.

Alternatieve binnenkomer

Optie 1 – Casussen

Maak groepjes van 3 tot 5.

Bespreek in de groepjes wat je zou zeggen op de volgende drie voorbeelden:

1. Een goede vriendin van je krijgt verkering met een ander meisje. Je ziet het aan hen: ze houden echt van elkaar. Je hebt je vriendin nog nooit zo gelukkig gezien. Je vraagt je af: Als het haar zó gelukkig maakt, is het dan écht verkeerd?
2. Johan is een serieuze jongen. Hij leeft voorbeeldig. Hij gaat nooit stappen. Heeft alleen christelijke vrienden. Kijkt geen foute films. En leest trouw zijn Bijbel. Hij heeft het veel over de Heere Jezus. Hij gelooft alleen niet dat de Heere Jezus aan het kruis gestorven is, maar dat Hij is opgevaren naar de hemel. En je vraagt je af: Gaat zo'n serieuze, vrome jongen als Johan nu écht verloren?
3. Margriet is een leuke meid die veel met de dingen van God bezig is. Ze kan niet zo goed leren. De Bijbel begrijpt ze vaak niet. En de preken in de kerk vindt ze maar lastig. Daarom gaat ze wandelen in het bos. Als ze al die mooie dingen ziet, die groeien in het bos, wordt ze helemaal blij. Dan voelt ze dat God bij haar is. En je vraagt je af: Als Margriet tijdens haar wandelingen in het bos God ervaart, is het dan écht zo erg dat ze niet naar de kerk gaat?

Ongetwijfeld al de bespreking in groepjes veel verschillende reacties oproepen. Stel bij de plenaire bespreking de vraag: Waar baseren jullie je antwoord op? Sommige antwoorden zijn gebaseerd op gevoel, anderen op traditie (zo hoort het). Maar als het gaat om wat waar is en wat goed is, gaat het niet om mijn gevoel of wat andere mensen zeggen (traditie). Als het gaat om wat waar is en wat goed is, gaat het om wat GóD zegt. Bij het zoeken naar wat waar en goed is, zoeken wij onze antwoorden in de Bijbel. Dat is de hoogste norm voor ons.

Optie 2 – Wat is waarheid?

Maak tweetallen.

Laat elk groepje de vraag van Pilatus beantwoorden: Wat is waarheid?

Laat ze kort hun antwoorden presenteren.

Bevraag de gegeven antwoorden, en probeer uit te komen bij: De waarheid leren wij kennen door te luisteren naar God.

Alternatieve verwerkingsopdracht

Optie 1 – Casussen

De alternatieve binnenkomer (optie 1, casussen) kan ook gebruikt worden als verwerkingsvorm, na uitleg van de lesstof, om te toetsen of de lesstof ook goed geland is.

Optie 2 – Verschillen

Maak groepjes van 3 tot 5 man.

Laat ze verschillen opschrijven tussen hun eigen kerk en andere kerken.

Laat ze daarna de vraag beantwoorden: hoe weet je nu, wat goed is?

Antwoord: Het gaat om wat de Bijbel zegt. Dat is bindend. In het andere mogen we elkaar vrijlaten.

Optie 3 – Bijbellezen

Maak groepjes van 2 tot 5 catechisanten.

Laat ze de vraag bespreken: Wat vind jij lastig bij het Bijbellezen.

Laat ze daarna nadenken over de vraag: Wat kun je hieraan doen.

Bespreek dit plenair na.

Als catecheet is het goed om na te denken over antwoorden op de volgende problemen bij Bijbellezen:

1. De Bijbel is moeilijk (zowel taalkundig als wat betreft inhoud).
2. Concentreren is lastig
  - a. Jongeren zijn minder gewend om te lezen.
  - b. Jongeren voelen zich vaak afgeleid door mobiel die blijft.

Verdieping

Ter verdieping kan ingegaan worden op het onderwerp *christelijke vrijheid*. Binnen de grenzen van Gods Woord, moeten en mogen we elkaar vrijlaten.

Met hoger-opgeleiden kan ook ingegaan worden op de *hermeneutische* vraag: Is wat er in de Bijbel staat, wel één op één over te zetten op vandaag de dag? Een richtlijn hierbij kan zijn: Dat, waar de Bijbel duidelijk in is, houden we duidelijk vast (bv. 1 Kor. 6:10). Soms zijn *vormen* echter cultuur-bepaald. Denk aan wat Paulus schrijft over elkaar begroeten met een heilige kus. Dan vervangen wij de *vorm* met een equivalent uit onze cultuur (elkaar de hand schudden). De *inhoud* laten we staan (elkaar hartelijk begroeten).

Naast *sola Scriptura* geloven wij ook in het *tota Scriptura*. Ter verdieping kan doorgesproken worden over het belang van het luisteren naar *heel* de Schrift. Hierbij kunnen twee punten gemaakt worden:

1. Het is belangrijk dat je bij het Bijbellezen heel de Schrift leest. Dus niet alleen de Psalmen of de Evangelien. Maar ook het Oude Testament en de brieven uit het Nieuwe Testament, die wat moeilijker zijn.
2. Bij het luisteren naar wat de Schrift zegt, moeten we luisteren naar *alles* wat de Schrift zegt. We kunnen er niet een tekst uitnemen die zegt *God is liefde* en op basis daarvan concluderen dat een liefdevolle God iedereen wel naar de hemel laat gaan. We moeten ook naar de andere kant luisteren, die de Schrift ons aanreikt. God is liefde, dat staat er, maar er staat *ook* dat een ieder die niet in de Heere Jezus geloofd voor eeuwig verloren zal gaan.

Afsluiting

Het is goed om aan het eind van de catechisatieles terug te komen op de doelen. Deze kun je checken door open vragen te stellen. Hieronder enkele voorbeelden:

Leerdoel hoofd – weten

1. Hoe bepaal ik of iets waar is?
2. Hoe bepaal ik of iets goed is?
3. Waarom is de Bijbel de hoogste norm?

Leerdoel hart – beseffen

1. Wat moet ik doen, als wat de Bijbel zegt, botst met hoe ik er zelf over denk?

Leerdoel handen – kunnen

1. Waarom is de Bijbel de hoogste norm?

Deze afsluiting kan in een leergesprek met de hele groep worden gedaan. Ook kun je kiezen voor een eerste bespreking in groepjes. Het is goed om de catechisanten de antwoorden zelf op te laten schrijven. Daarmee maak je de doelen ook voor hen inzichtelijk.

2. De vijf sola's: Sola Gratia

Vooraf

De vorige keer ging het over de vraag: *Hoe weet ik wat waar en goed is?*
Het antwoord daarop was: dat bepaalt de Schrift. Daarin staat wat God zegt.

Deze les gaat het om de vraag: *Hoe komt het goed tussen God en mij?*
Het antwoord daarop is: *sola gratia*. Alleen door de genade van God.
Het kan alleen goedkomen tussen God en mij, als Hij mij genadig is.

Leerdoelen

Hoofd – weten

Ik *weet* dat ik alleen door onverdiende genade met God verzoend kan worden.

Hart – beseffen

Ik *beseff* dat ik in mijn hart verzet tegen genade bestaat.

Handen – kunnen

Ik *kan* duidelijk maken dat het Sola Gratia een Bijbelse boodschap is.

Zingen

Als Psalm kan gezongen worden Ps. 85:4:

Dan wordt genâ van waarheid blij ontmoet;
De vrede met een kus van 't recht gegroet;
Dan spruit de trouw uit d' aarde blij omhoog;
Gerechtigheid ziet neer van 's hemels boog;
Dan zal de HEER ons 't goede weer doen zien;
Dan zal ons 't land zijn volle garven biên;
Gerechtigheid gaat voor Zijn aangezicht,
Hij zet z' alom, waar Hij Zijn treden richt.

Alternatieve binnenkomer

Optie 1 – Casussen

Bespreek in groepjes van 2 tot 5 catechisanten de volgende 3 voorbeelden:

1. Je bent koning. Op een dag probeert een man je neer te schieten. Gelukkig mist hij, en raakt hij je schouders. Als de man opgepakt wordt, roept hij: Jij moet dood. Volgens de wet staat op een poging om de koning te doden de doodstraf. Welke straf zou jij, als koning, deze man geven?
2. Iemand heeft je moeder vermoord. Welke straf moet hij krijgen?
3. Op een dag kom je thuis en zie je, dat je huis is afgebrand. Iemand heeft je huis in de fik gestoken. Ook je fiets, je brommer, de auto, en alles wat je hebt is door de brand verwoest. Voordat de brandstichter het huis in de fik gestoken heeft, heeft hij eerst met de bankpasjes alle rekeningen en spaarrekeningen van alle bewoners leeggehaald. Welke straf moet deze man krijgen?

Bespreek de antwoorden van de groepjes plenair na. Waarschijnlijk zullen de catechisanten vooral benadrukken dat straf verdiend is. Soms de doodstraf. Bespreek hoe moeilijk het is om in genoemde voorbeelden *genade* te geven. Als je gedaan hebt, waar het in de casussen om ging, dan verdien je geen genade. Dan is het heel bijzonder als je wel genade krijgt. Maak vervolgens de koppeling met hoe wij met onze zonden Gods straf verdienen. De doodstraf. Om vervolgens duidelijk te maken hoe groot het wonder is, dat Hij genadig wil zijn.

Alternatieve verwerkingsopdracht

Optie 1 – Casussen

De alternatieve binnenkomer (optie 1, casussen) kan ook gebruikt worden na uitleg van de lesstof, als verwerkingsvorm, om te kijken of de lesstof goed geland is.

Verdieping

In het Gebed des Heeren wordt de schuldvergeving verbonden met de vergeving van onze naasten. Dit brengt allerlei vragen met zich mee, zoals: Moet ik altijd vergeven? Ter verdieping kunnen die besproken worden.

Afsluiting

Het is goed om aan het eind van de catechisatieles terug te komen op de doelen. Deze kun je checken door open vragen te stellen. Hieronder enkele voorbeelden:

Leerdoel hoofd – weten

1. Hoe kan het weer goedkomen tussen God en mij?

Leerdoel hart – beseffen

1. Waarom heb ik moeite met genade?

Leerdoel handen – kunnen

1. Leg vanuit de Bijbel uit dat je alleen door genade zalig kunt worden.

Deze afsluiting kan in een leergesprek met de hele groep worden gedaan. Ook kun je kiezen voor een eerste bespreking in groepjes. Het is goed om de catechisanten de antwoorden zelf op te laten schrijven. Daarmee maak je de doelen ook voor hen inzichtelijk.

3. De vijf sola's: Sola Fide

Vooraf

In de vorige lessen ging het over de vragen:

1. *Hoe weet ik wat wáár en goed is?* Antwoord: door het Woord van God.
2. *Hoe komt het goed tussen God en mij?* Alleen door de genade van God.

In deze les gaat het om de vraag: *Hoe krijg ik de genade van God?*

Het antwoord op die vraag is: Alleen door het geloof krijg ik de genade van God.

Leerdoelen

Hoofd – weten

Ik *weet* dat ik alleen door het geloof zalig kan worden.

Hart – beseffen

Ik *beseff* dat het heerlijk bevrijdend is dat alleen geloof genoeg is om zalig te worden.

Handen – kunnen

Ik *kan* aan anderen duidelijk maken wat geloven in de Bijbel betekent.

Zingen

Als Psalm kan gezongen worden Ps. 27:7:

Zo ik niet had geloofd, dat in dit leven
Mijn ziel Gods gunst en hulp genieten zou,
Mijn God, waar was mijn hoop, mijn moed, gebleven?
Ik was vergaan in al mijn smart en rouw.
Wacht op den HEER, godvruchte schaar, houd moed:
Hij is getrouw, de bron van alle goed;
Zo daalt Zijn kracht op u in zwakheid neer;
Wacht dan, ja wacht, verlaat u op den HEER.

Alternatieve binnenkomer

Optie 1 – Wat moet ik doen om behouden te worden?

Maak tweetallen.

Laat hen een antwoord formulier op de vraag: Wat moet je doen, om behouden te worden?

Bespreek de antwoorden plenair na. Gebruik het antwoord *geloven* om de brug te maken naar de lesstof.

Alternatieve verwerkingsopdracht

Optie 1 – Wat is geloof?

Geef iedere catechisant een leeg vel papier en een pen.

Geef de volgende opdracht:

Je komt in een land, waar je de taal niet spreekt. Hou zou je hem uitleggen wat geloven is?

Je mag pen en papier gebruiken.

Bespreek dit plenair na. Gebruik hierbij eventueel de beelden uit *Alternatieve verwerkingsopdracht*, optie 2, beelden van geloof (hieronder).

Optie 2 – Beelden van geloof

Beschrijf de volgende beelden met woorden, of toon ze als afbeelding op de beamer:

1. Een ladder, waarop iemand naar boven klimt
2. Iemand, die met zijn armen over elkaar zit en passief achterover zit
3. Een hand, die iets pakt
4. Een bedelaar, die zijn hand ophoudt

Stel de vraag: Welk beeld laat het beste zien, wat geloven is?

Toelichting:

1. De ladder is het beeld van de Roomse visie. Door goede werken en door te geloven *klimmen* wij op naar God. Zo maken wij onszelf geschikt om genade te krijgen.
2. Achterover zitten met de armen over elkaar, is een beeld van de hyper-calvinistische visie. Geloven moet je gegeven worden. Je kunt God niet zoeken. Je moet afwachten of God het je geeft of niet.
3. De hand die iets pakt, is de evangelische/arminiaanse visie. Geloof is de hand die Gods genade pakt.
4. De bedelaar die zijn hand ophoudt, is hoe Luther geloven beschrijft. De bedelaar verdient niets. Hij is het ook niet waard. Maar hij houdt zijn hand uit. In het vertrouwen dat een rijke man, uit de goedheid van zijn hart, er iets in stopt. Zo verdient een zondaar Gods genade niet en is hij Gods genade niet waard, maar hij houdt zijn hand op bij de Heere in het vertrouwen dat Hij, uit de goedheid van Zijn hart, ons genade geven zal.

Optie 3 – Stellingen

Bespreek de volgende stellingen.

Verdeel eventueel het lokaal in twee delen, waarin het ene deel *eens* is, en het andere deel *oneens*. Laat de jongeren naar het deel van het lokaal lopen. Vraag bij elke stelling enkele jongeren om toelichting: waarom ben je het ermee eens of oneens.

De stellingen:

1. Om zalig te worden moet je wat doen.
2. Slechte mensen kunnen niet geloven.
3. Als je gelooft wat er in de Bijbel staat, ga je naar de hemel.
4. Geloven is vertrouwen.
5. Geloven is een relatie.
6. Als je zegt dat mensen alleen door het geloof behouden worden, zonder dat ze daarvoor goed hoeven te leven, doen mensen niet meer hun best om heilig te leven.

Verdieping

Bij stukje *Geloof en kennen*: Voorbeeld in handleiding. Geloof je in de hel? Geloof je dat je daarnaar toe gaat als je niet gelooft? Hoe kun je dan nog slapen? Historisch geloof

Geloofszekerheid is een belangrijk begrip in de reformatorische theologie. Hierover zijn allerlei misverstanden. Het duidelijk maken van het verschil tussen geloofszekerheid en gevoelszekerheid, zoals wij vinden bij de puriteinen, kan helpen in het verstandelijk duiden van deze begrippen.

Afsluiting

Het is goed om aan het eind van de catechisatieles terug te komen op de doelen. Deze kun je checken door open vragen te stellen. Hieronder enkele voorbeelden:

Leerdoel hoofd – weten

1. Hoe wordt je zalig?

Leerdoel hart – beseffen

1. Waarom is het zo heerlijk bevrijdend dat je alleen door het geloof zalig wordt?

Leerdoel handen – kunnen

1. Wat betekent geloven?

Deze afsluiting kan in een leergesprek met de hele groep worden gedaan. Ook kun je kiezen voor een eerste bespreking in groepjes. Het is goed om de catechisanten de antwoorden zelf op te laten schrijven. Daarmee maak je de doelen ook voor hen inzichtelijk.

4. De vijf sola's: Solus Christus

Vooraf

In de vorige lessen ging het over de vragen:

1. *Hoe weet ik wat wáár en goed is?* Antwoord: door het Woord van God.
2. *Hoe komt het goed tussen God en mij?* Alleen door de genade van God.
3. *Hoe krijg ik de genade van God?* Alleen door het geloof krijg ik de genade van God.

In deze les gaat het om de vraag: *Waar moet ik dan in geloven?*

Het antwoord op die vraag is: In Christus alleen. In Hem is alles wat mij zalig maakt.

Leerdoelen

Hoofd – weten

Ik weet wat Solus Christus betekent.

Hart – beseffen

Ik beseef dat Christus alleen het diepste geheim van de zaligheid is.

Handen – kunnen

Ik kan aan andersdenkenden uitleggen waarom het Solus Christus nog steeds actueel is.

Zingen

Als Psalm kan gezongen worden Ps. 45:1:

Mijn hart, vervuld met heilbespiegelingen,
Zal 't schoonste lied van enen Koning zingen;
Terwijl de Geest mijn gladde tonge drijft;
Is z' als de pen van een, die vaardig schrijft.
Beminlijk Vorst, uw schoonheid hoog te loven,
Gaat al het schoon der mensen ver te boven;
Genâ is op uw lippen uitgestort,
Dies G' eeuwiglijk van God gezegend wordt.

Alternatieve binnenkomer

Optie 1 – Wat moet je geloven?

Bespreek in groepjes van 3 of 4 wat je moet geloven om behouden te worden.

Schrijf je antwoord op.

Bespreek dit kort plenair na, en maak de koppeling met de rest van de les.

Alternatieve verwerkingsopdracht

Optie 1 – Brief

Een moslim heeft jou gevraagd, om hem in een brief te beschrijven wie de Heere Jezus is.

Probeer in je brief niet alleen de feiten te beschrijven, van wie de Heere Jezus is, maar probeer ook te beschrijven wie Hij voor jou is.

Geef hier 5 tot 10 minuten voor.

Deze opdracht is ook te gebruiken als huiswerkopdracht.

Optie 2 – Woordweb

Schrijf op het bord *Christus*.

Leg uit: Geloven is een relatie (gemeenschap) hebben met Christus. Dat raakt je hoofd, je hart en je handen. Laat de catechisanten zoveel mogelijk dingen noemen, die gaan over de verbinding aan/relatie met Christus.

Voorbeelden:

- Zonde: maakt de relatie met Christus kapot
- Vergeving: herstelt de relatie met Christus
- Liefde: Hij geeft Zijn liefde aan mij, en ik mag Hem liefde teruggeven
- Dankbaarheid
- Toewijding
- Verdriet
- Berouw
- Etc.

Afsluiting

Het is goed om aan het eind van de catechisatieles terug te komen op de doelen. Deze kun je checken door open vragen te stellen. Hieronder enkele voorbeelden:

Leerdoel hoofd – weten

1. Wat betekent Solus Christus?

Leerdoel hart – beseffen

1. Wat maakt Christus zo onmisbaar voor onze zaligheid?

Leerdoel handen – kunnen

1. Waarom is het solus Christus voor iedereen belangrijk?

Deze afsluiting kan in een leergesprek met de hele groep worden gedaan. Ook kun je kiezen voor een eerste bespreking in groepjes. Het is goed om de catechisanten de antwoorden zelf op te laten schrijven. Daarmee maak je de doelen ook voor hen inzichtelijk.

5. De vijf sola's: Soli Deo Gloria

Vooraf

In de vorige lessen ging het over de vragen:

1. *Hoe weet ik wat wáár en goed is?* Antwoord: door het Woord van God.
2. *Hoe komt het goed tussen God en mij?* Alleen door de genade van God.
3. *Hoe krijg ik de genade van God?* Alleen door het geloof krijg ik de genade van God.
4. *Waar moet ik dan in geloven?* In Christus alleen. In Hem is alles wat mij zalig maakt.

In deze les gaat het om de vraag, die in het laatste sola gesteld wordt: *Wat is het doel, waarmee God mij zalig maakt?* Het antwoord is: Hij maakt mij zalig, tot eer van God. Daardoor krijgt God alle eer. En Hij maakt mij zalig, opdat ik tot Zijn eer zou leven.

Leerdoelen

Hoofd – weten

Ik *weet* dat Gods eer het doel is van de schepping en de herschepping.

Hart – beseffen

Ik *beseff* dat de Heere een jaloers God is op Zijn eer.

Handen – kunnen

Ik *kan* uit de Bijbel laten zien dat God Zijn eer in alle dingen bedoelt.

Zingen

Als Psalm kan gezongen worden Ps. 138:1:

'k Zal met mijn ganse hart Uw eer
Vermelden, HEER,
U dank bewijzen;
'k Zal U in 't midden van de goôn,
Op hogen toon,
Met psalmen prijzen;
Ik zal mij buigen, op Uw eis,
Naar Uw paleis,
Het hof der ho - ven,
En, om Uw gunst en waarheid saâm,
Uw groten naam
Eerbiedig loven.

Alternatieve binnenkomeer

Optie 1 – Levensdoel

Geef elke catechisant een pen en papier.

Geef hem de vraag: Wat wil jij bereiken in je leven? Welke doelen heb jij in je leven?

Besprek dit plenair na. Leg de nadruk op de eer van God. Komt dat op je lijstje voor?

Alternatieve verwerkingsopdracht

Optie 1 – De eer van God in je agenda

Geef elke catechisant een pen en papier.

Laat ze alles opschrijven, wat ze de komende week gaan doen, heel hun agenda.

Stel de vraag: welke rol speelt de eer van God bij dit alles?

Hoe kun je, bij wat je gaat doen, Gods eer bedoelen?

Hoe kun je verder Gods eer een plaats geven in je agenda?

Spreek hierover door.

Optie 2 – Zondag 47

Zondag 47 van de Heidelbergse Catechismus reikt ons concrete begrippen aan om te spreken over het verheerlijken van God in de praktijk van het dagelijkse leven. Hoe krijgt dit een plaats, thuis, op school of op het werk?

Afsluiting

Het is goed om aan het eind van de catechisatieles terug te komen op de doelen. Deze kun je checken door open vragen te stellen. Hieronder enkele voorbeelden:

Leerdoel hoofd – weten

1. Wat was Gods doel met de Schepping?
2. Wat is Gods doel, als Hij mij redt?

Leerdoel hart – beseffen

1. Wat betekent het dat de Heere een jaloers God is?

Leerdoel handen – kunnen

1. Leg vanuit de Bijbel uit dat God met alles wat Hij doet Zijn eer bedoelt.

Deze afsluiting kan in een leergesprek met de hele groep worden gedaan. Ook kun je kiezen voor een eerste bespreking in groepjes. Het is goed om de catechisanten de antwoorden zelf op te laten schrijven. Daarmee maak je de doelen ook voor hen inzichtelijk.

6. De kerk: De ene ware Kerk

Vooraf

Het gaat in deze les over de ene ware Kerk. Er kan over de kerk gesproken worden als *verbondsgemeenschap* waarin zowel ware gelovige zijn, als ook niet-gelovigen. Een tweede onderschied wat nuttig is, is om te onderscheiden tussen de kerk als *instituut* en de kerk als *organisme*. De kerk als *instituut* betreft dan alle mensen die op één of andere manier aan de kerk verbonden zijn als lid of bezoeker. De kerk als *organisme* betreft de *levende leden*: de ware gelovigen.

Zorg dat tijdens de les de vraag naar voren komt: Ben *ik* een levend lid van de gemeente van Christus? Tevens is het goed om te bespreken dat bij een waar geloof ook een *openbare belijdenis* hoort. Als we een levend lid van de gemeente zijn, dan mogen en moeten we dat ook belijden.

Leerdoelen

Hoofd – weten

Ik *weet* dat alleen ware gelovigen samen de kerk vormen, de anderen horen niet met het hart bij de kerk.

Hart – beseffen

Ik *beseff* dat ik het bloed van Christus nodig heb en alles alleen van Hem moet verwachten om een ware gelovige te zijn en dat alleen lid-zijn van een kerk, niet genoeg is voor mijn zaligheid.

Handen – kunnen

Ik *kan* uitleggen dat ware gelovigen met hart en wil verenigd zijn door één Geest en door de kracht van het geloof.

Zingen

Als Psalm kan gezongen worden Ps. 145:4:

Al wat Gij wrocht, zal juichen tot Uw eer;
Uw gunstvolk zal verblijd U zeeg'nen, HEER,
En roemen van Uw koninkrijk, Uw macht,
Uw heerlijkheid en Goddelijke kracht;
Om, waar zich 't hart ooit voelt in leerzucht blaken,
Uw heerlijkheid, Uw macht bekend te maken,
En d' eer Uws rijks, zo groot, zo hoog verheven,
Voor aller oor den hoogsten roem te geven.

Alternatieve binnenkomer

Optie 1 – De ware kerk: opdracht met post-it's

Geef alle jongeren 3 Post-It's.

Vraag ze op te schrijven waar ze aan denken bij 'ware Kerk' en laat ze dit op het bord plakken (Of deel bordstiften uit en vraag jongeren de antwoorden op het bord te schrijven).

Groep de antwoorden en bespreek de gegeven antwoorden.

Kom hier eventueel later in de les nog op terug.

Verwerkingsopdracht

Vraag 5

Het doel van vraag 5 is dat de catechisanten nadenken over de kern van het christelijk geloof en de christelijke gemeente. Wat is van waarde en wat zijn menselijke bijzaken. Alle gelovigen weten zich gewassen in het bloed van Christus en in Hem zijn alle leden één lichaam.

Alternatieve verwerkingsopdracht

Optie 1 – Psalmen

Voor doeners: Zoek 4 psalmen op die passen bij het thema kerk. Welke vind je het mooist?

Voor denkers/dromers: Welke van de genoemde psalmen omschrijft het best de sfeer in jullie gemeente?

Optie 2 – Artikel

Druk hetvolgende artikel af en deel dit uit: <http://www.puntuit.nl/nieuws/gerline-ik-heb-hem-lief-maar-durf-niet-aan-te-gaan>

Lees het artikel en bespreek daarna: Hoe ervaar jij de beschreven situatie in jouw gemeente?

Afsluiting

Het is goed om aan het eind van de catechisatieles terug te komen op de doelen. Deze kun je checken door open vragen te stellen. Hieronder enkele voorbeelden:

Leerdoel hoofd – weten

1. Hoort iedereen die naar de kerk gaat, bij de kerk?

Leerdoel hart – beseffen

1. Is alleen lid zijn van de kerk en trouw de kerkdiensten bezoeken genoeg om behouden te worden?
2. Wat is nodig om behouden te worden?

Leerdoel handen – kunnen

1. Hoe zijn gelovigen aan elkaar verbonden?

Deze afsluiting kan in een leergesprek met de hele groep worden gedaan. Ook kun je kiezen voor een eerste bespreking in groepjes. Het is goed om de catechisanten de antwoorden zelf op te laten schrijven. Daarmee maak je de doelen ook voor hen inzichtelijk.

7. De kerk: De Vroege Kerk

Leerdoelen

Hoofd – weten

Ik *weet* hoe de vroege kerk tot stand is gekomen.

Hart – beseffen

Ik *beseff* dat God in voor- en tegenspoed voor Zijn kerk zorgt.

Handen – kunnen

Ik *kan* beargumenteren waarom het belangrijk is om kennis te hebben van de Vroege Kerk.

Zingen

Als Psalm kan gezongen worden Ps. 74:2:

Herdenk de trouw, aan ons voorheen betoond;
Denk aan Uw volk, door U van ouds verkregen;
Denk aan Uw erf, het voowerp van Uw zegen;
Aan Sions berg waar G' eertijds hebt gewoond.

Alternatieve binnenkomer

Optie 1 – Wat als Paulus niet gegaan was?

Bespreek plenair of in groepjes:

Bekijk de kaartjes achterin de Bijbel over de zendingsreizen van Paulus.

Wat zou het betekenen hebben als de Heere Paulus *niet* over de wereld had gestuurd?

Waar zouden wij dan in geloven?

Alternatieve verwerkingsopdracht

Optie 1 – Brief van Diognetus

Print de brief van Diognetus uit (zie Extra's aan het einde van dit hoofdstuk, in de handleiding).

Lees deze met de catechisanten.

Benadruk dat deze brief heel oud is. Net iets meer dan 100 jaar na de kruisiging, opstanding en hemelvaart van de Heere Jezus.

Laat de catechisanten, na het lezen van de brief, vervolgens in groepjes opschrijven:

1. Wat herken je in je eigen gemeente van wat Diognetus schrijft
2. Wat is anders in je gemeente, dan wat Diognetus schrijft
3. Wat kunnen wij leren van de christenen over wie Diognetus schrijft

Optie 2 – Brief van Ignatius

Print de brief van Ignatius uit (zie Extra's aan het einde van dit hoofdstuk, in de handleiding).

Lees deze met de catechisanten.

Benadruk dat deze brief heel oud is. Iets van 70 a 80 jaar na de kruisiging, opstanding en hemelvaart van de Heere Jezus.

Bespreek plenair:

1. Vat in je eigen woorden samen wat Ignatius schrijft.
2. Zou jij zo discipel willen zijn, zoals Ignatius is?

Optie 3 – Debat

Laat de catechisanten in groepen debatteren over een stelling m.b.t. de relevantie van kerkgeschiedenis /tradities.

De éne groep bedenkt argumenten voor, de andere tegen de relevantie van traditie/kerkgeschiedenis.

De catecheet zoekt hiervoor stellingen uit geschriften van de vroege kerk

Optie 4 – Paulus' zendingsreizen

Print een landkaart uit de tijd van Paulus uit.

Laat de catechisanten de gemeenten uit de brieven van Paulus en die uit Openbaring opzoeken en omcirkelen/aangeven op de kaart.

Bespreek de loop van het evangelie. Eventueel kunnen catechisanten in de StudieBijbel/Bijbel met Uitleg de inleidende stukjes bij de brieven lezen en zo lezen hoe de gemeenten zijn ontstaan.

Afsluiting

Het is goed om aan het eind van de catechisatieles terug te komen op de doelen. Deze kun je checken door open vragen te stellen. Hieronder enkele voorbeelden:

Leerdoel hoofd – weten

1. Hoe is de Vroege Kerk tot stand gekomen?

Leerdoel hart – beseffen

1. Hoe kan het dat de Kerk door alle eeuwen heen overleefd heeft?

Leerdoel handen – kunnen

1. Waarom is het belangrijk om kennis van de Vroege Kerk te hebben?

Deze afsluiting kan in een leergesprek met de hele groep worden gedaan. Ook kun je kiezen voor een eerste bespreking in groepjes. Het is goed om de catechisanten de antwoorden zelf op te laten schrijven. Daarmee maak je de doelen ook voor hen inzichtelijk.

Extra's

Brief van Diognetus (rond 150 na Christus)

"De christenen onderscheiden zich niet van andere mensen door taal, vaderland of kledij. Zij wonen immers nergens in eigen steden, gebruiken geen afwijkend dialect en leven geen uitzonderlijk leven. Hun leer is niet uitgevonden door de vindingrijkheid of het overleg van mensen die zich met nutteloze problemen bezighouden en zij zijn niet, zoals sommigen, de verdedigers van een menselijke leer. Zij wonen in steden van Grieken en barbaren, zoals aan ieder het lot beschoren was en zij leven volgens de zeden van het land, wat betreft kledij, voeding en andere levensomstandigheden, en geven zo blijk van een verwonderlijk en naar aller mening paradoxaal burgerschap.

Zij wonen in hun eigen vaderland, maar als vreemdeling;

zij kwijten zich van hun burgerplichten en verdragen als vreemdeling alles.

Ieder vreemd land is hun vaderland en ieder vaderland is een vreemd land.

Zij trouwen als ieder ander maar leggen hun kinderen niet te vondeling.

Zij delen hun tafel maar niet hun bed.

Zij leven in het vlees maar niet naar het vlees.

Zij wonen op aarde maar zijn thuis in de hemel.

Zij gehoorzamen de heersende wetten maar overtreffen ze in hun eigen leven.

Zij hebben iedereen lief en worden door iedereen vervolgd.

Zij worden miskend en veroordeeld; ze worden gedood en ten leven gewekt.

Zij zijn arm als bedelaars maar maken velen rijk.

Zij hebben aan alles gebrek maar leven in overvloed.

Zij worden veracht maar ze worden verheerlijkt door de verachting.

Ze worden belasterd maar worden gerechtvaardigd door de laster.

Zij worden bespot en ze zegenen. Ze worden beledigd en bewijzen eer aan zij die hen beledigen.

Hoewel zij goed doen, worden ze gestraft als misdadigers.

Zij die hen haten kunnen geen reden opgeven voor hun haat."¹

Brief van Ignatius aan de gemeente van Rome

Vanaf Syrië naar Rome strijd ik de hele weg met wilde dieren, te land en ter zee, nacht en dag, geketend te midden van tien luipaarden (dat is, een groep soldaten) die alleen maar slechter worden naarmate ze goed behandeld worden. Maar omdat ze me slecht behandelen word ik steeds meer een discipel; dat rechtvaardigt me echter niet. Moge ik het genoeg hebben van de wilde dieren die voor me klaar staan, en ik bid dat ze snel met me zullen zijn. Ik zal ze zelf aanvuren om me snel op te eten. [...] Nu begin ik eindelijk een discipel te zijn. Moge niets zichtbaarst of onzichtbaars me [hinderen], zodat ik Jezus Christus zal bereiken. Vuur, en kruis en vechten met wilde dieren, mismaking, gekeeld worden, het losrukken van mijn botten, het afhakken van ledematen, het verpletteren van mijn hele lichaam, wrede mishandelingen van de duivel – laat ze maar over me komen, zodat ik Jezus Christus zal bereiken. (Rome 5:1-3)²

¹ Bron: <https://visie.eo.nl/2012/11/diognetus-brief-leren-van-christenen-uit-2e-eeuw/>

² Bron: <http://kerkvaderignatius.blogspot.com/>

8. De kerk: De middeleeuwen en de Reformatie

Leerdoelen

Hoofd – weten

Ik weet dat de leer van de reformatie verwoord is in de Drie Formulieren van Enigheid en kan deze noemen.

Hart – beseffen

Ik beseff dat ik niet door mijn werken behouden wordt, maar door het geloof in Christus.

Handen – kunnen

Ik kan de leer van de reformatie uitleggen aan de hand van de vijf sola's.

Zingen

Als Psalm kan gezongen worden Ps. 34:4:

Des HEEREN engel schaart
Een onverwinb're hemelwacht,
Rondom hem, die Gods wil betracht;
Dus is hij wèl bewaard.
Komt, smaakt nu en beschouwt
De goedheid van d' Alzegenaar.
Welzalgig hij, die, in gevaar,
Alleen op Hem vertrouwt.

Binnenkomer

Met de binnenkomer kan de situatie van de middeleeuwen uitgelegd worden, waardoor duidelijk wordt waarom de Reformatie nodig was.

Alternatieve binnenkomer

Optie 1 – Activeren voorkennis

Vraag de catechisanten wat ze allemaal weten over de (kerk in de) middeleeuwen en de Reformatie.

Vraag bijvoorbeeld:

1. Wanneer leefde Luther?
2. Wat was de vraag waar Luther mee zat? (hoe krijg ik een rechtvaardig God),
3. Wanneer leefde Calvijn?
4. Welke bekende Reformatoren ken je?
5. Wat was het doel van de Synode van Dordt?
6. Wat zijn de 5 sola's en wat betekenen ze?

Alternatieve verwerkingsopdracht

Optie 1 – Whatsapp-bericht

Bedenk ik drietallen in 5 minuten een What's-App-bericht van maximaal 30 woorden hoe je deze les zou samenvatten. Schrijf die op het bord.

Optie 2 – Puzzel

Vraag de catechisanten de puzzel te maken die te vinden is via deze link:
<https://geschiedenisdidactiek.wp.hum.uu.nl/lessen/combinatieopdracht-Reformatie/>.
Dit vraag wat printwerk van de catecheet.

Optie 3 – Schilderij / tekening

Keuzeopdracht:

- Maak een tekening/schilderij/collage over de 5 sola's.
- Schrijf een artikel/verhaal/gedicht waaruit blijkt dat jij de 5 sola's begrijpt

Optie 4 - Verwerkingsopdracht voor hoger opgeleiden

Zoek uit wat TULIP is (<http://www.verhoevenmarc.be/PDF/calvinisme.pdf>).

Waar zitten te overeenkomsten en verschillen?

Hoe waardeer je het New Calvinism in Amerika op deze 5 punten?

Afsluiting

Het is goed om aan het eind van de catechisatieles terug te komen op de doelen. Deze kun je checken door open vragen te stellen. Hieronder enkele voorbeelden:

Leerdoel hoofd – weten

1. In welke drie belijdenisgeschriften is de leer van de Reformatie verwoord?

Leerdoel hart – beseffen

1. Hoe word ik behouden?

Leerdoel handen – kunnen

1. Leg de 5 sola's uit.

Deze afsluiting kan in een leergesprek met de hele groep worden gedaan. Ook kun je kiezen voor een eerste bespreking in groepjes. Het is goed om de catechisanten de antwoorden zelf op te laten schrijven. Daarmee maak je de doelen ook voor hen inzichtelijk.

9. De kerk: De recente kerkgeschiedenis

Leerdoelen

Hoofd – weten

Ik *ken* de wortels van de Hersteld Hervormde Kerk en de redenen voor de grondlegging ervan.

Hart – beseffen

Ik *beseef* dat de kerkelijke verdeeldheid een scheur betekent in het lichaam van Christus. Daarnaast beseef ik dat het niet gaat om de dominee of de naam op de kerkdeur, maar dat het er uiteindelijk om gaat of ik van Christus ben.

Handen – kunnen

Ik *kan* tegenover onkerkelijken uitleggen waarom er zoveel kerken in Nederland zijn.

Zingen

Als Psalm kan gezongen worden Ps. 60:1:

O God, hoe hebben wij getreurd,
Door U verstoten en gescheurd!
Gij zijt op ons vergramd geweest;
Keer weer tot ons; wij zijn bevreesd.
Gij hebt, o HEER, het ganse land
Geschud, gespleten door Uw hand;
Het wankelt, het gevoelt Uw slagen;
Ai, red, genees het van zijn plagen.

Alternatieve binnenkomer

Optie 1 – Waarom HHK

Beantwoord de volgende vragen:

1. Waarom ben jij HHK?
2. Leg uit wat de HHK onderscheidt van andere kerken.

Alternatieve verwerkingsopdracht

Optie 1 – Kerken op het dorp of in de stad

Maak groepjes van 3 tot 5 catechisanten en geef hen de volgende opdracht:

Maak een overzicht van de kerken in jullie dorp of stad.

Wat zijn de overeenkomsten en wat zijn de verschillen?

Inventariseer op welke vlakken samenwerking met andere kerkverbanden gewenst/mogelijk is en hoe dit vormgegeven kan worden.

Optie 2 – Apologetisch gesprek

Roep twee welbespraakte catechisanten naar voren.

Laat hen een gesprek voeren over waarom er verschillende kerken zijn.

De één gelooft niet: met zoveel kerken, die vaak ook nog ruzie maken, geloof ik niet dat er een God is.

De ander moet uitleggen en verdedigen hoe het kan, dat er zoveel kerken zijn.

Optie 3– Bijbelteksten opzoeken

Zoek 3 Bijbelteksten op die gaan over eenheid in de kerk.
Leg uit waarom deze tekst jou aanspreekt.

Zoek in je Bijbel Handelingen 2 op.

1. Wat kenmerkte de eerste christengemeente?
2. Hoe functioneert dit in jouw gemeente?
3. Op welke manier kun jij zelf hieraan bijdragen?

Afsluiting

Het is goed om aan het eind van de catechisatieles terug te komen op de doelen. Deze kun je checken door open vragen te stellen. Hieronder enkele voorbeelden:

Leerdoel hoofd – weten

1. Hoe is de HHK tot stand gekomen?

Leerdoel hart – beseffen

1. Waarom is kerkelijke verdeeldheid erg?
2. Waar gaat het in de kerk uiteindelijk om?

Leerdoel handen – kunnen

1. Waarom zijn er zoveel kerken in ons land?

Deze afsluiting kan in een leergesprek met de hele groep worden gedaan. Ook kun je kiezen voor een eerste bespreking in groepjes. Het is goed om de catechisanten de antwoorden zelf op te laten schrijven. Daarmee maak je de doelen ook voor hen inzichtelijk.

10. De kerk: De liturgie

Leerdoelen

Hoofd – weten

Ik weet uit welke onderdelen de eredienst bestaat en waarom dat zo is.

Hart – beseffen

Ik beseef dat de eredienst een gave van God is en dat ik daar kom tot eer van Hem.

Handen – kunnen

Als ik met de gemeente samenkom, neem ik bewust deel aan de eredienst.

Zingen

Als Psalm kan gezongen worden Ps. 122:1:

Ik ben verblijd, wanneer men mij
Godvruchtig opwekt: "Zie, wij staan
Gereed, om naar Gods huis te gaan;
Kom, ga met ons en doe als wij."
Jeruzalem, dat ik bemin,
Wij treden uwe poorten in;
Daar staan, o Godsstad, onze voeten.
Jeruzalem is wèl gebouwd,
Wel saâmgevoegd: wie haar beschouwt,
Zal haar voor 's Bouwheers kunstwerk groeten.

Alternatieve Bijbelstudie

Lezen: Exodus 31 : 1 – 11.

...en zij zullen maken al wat Ik u geboden heb. Exodus 31:6c.

Vragen bij het Bijbelgedeelte

1. Wat zijn de bijzondere kwaliteiten van Bezáleël en Ahóliab? Wat betekent het dat deze twee mannen betrokken worden bij de bouw van de tabernakel?
2. Wat leid je af uit de bijzondere naam van de tabernakel: 'de tent der samenkomst' (vers 7)?
3. Het eerste voorwerp dat genoemd wordt van de voorwerpen die in en om de tabernakel moeten komen, is de ark der getuigenis (vers 7). Wat laat dit zien?
4. Heeft dit gedeelte in haar geheel ook nog iets te betekenen voor onze eredienst?

Alternatieve binnenkomer

Optie 1 – Stelling: verandering in de liturgie

Laten we het eens anders doen. 'Maar wat schaadt of sticht, zal de liefde het best beoordelen: en indien wij haar bestuurster zullen laten zijn, zal alles goed gaan.' Volgens Calvijn is dat de gulden regel bij aanpassingen van de liturgie. Heeft hij gelijk?

Optie 2 – Stelling 2: Het gaat om de preek

Reageer op de volgende stelling: "In de kerk gaat het er altijd hetzelfde aan toe. Alleen de preek is elke keer echt anders. Daaraan kun je al zien dat het daar eigenlijk om gaat in de kerkdienst."

Begrippen

Samenkomst

De eerste keer dat er over samenkomst gesproken wordt is in Exodus 12, later in Leviticus 23. Goed om aan het begin ook aandacht te geven aan de 'hand der gemeenschap' voor de dienst. Dit kan ook een plaats krijgen in de vraagbespreking. De catechisant moet beseffen dat het in de eredienst gaat om de ontmoeting van Christus en Zijn gemeente.

Woord

Aanvulling op Leviticus 23: elke keer benadrukt de tekst dat er op die dag geen werk gedaan mocht worden. Blijkbaar vindt de Heere dat belangrijk. Mogelijk kan er iets gezegd worden over dat een gemeente zich niet moet afvragen 'wat had ik eraan', maar: hoe is de Heere aan Zijn eer gekomen? Hoe vormt de gestage prediking mijn denken en geloofsleven?

Sacramenten

Mogelijk goed om antwoord te hebben op de vraag waarom wij niet meer zo frequent als Calvijn Heilig Avondmaal vieren. Waar komt de keuze voor 4 (of in sommige kerken 2) keer per jaar vandaan? Hoe staat dit tegenover de eucharistieviering in de RKK? Hoe moeten we überhaupt aankijken tegen de sacramenten van de RKK (doopsel, vormsel, communie, huwelijk, laatste oliesel)?

Gebeden

Eventueel kan hier de stelling van Luther behandeld worden: zingen is twee keer bidden.

Gaven

In Evangelische gemeenten is tienden geven bijna een must. In de Bijbel komt het geven van tienden veel voor. Welke richtlijnen zijn er te geven vanuit de Bijbel? Benadruk hier dat het niet gaat om een moeten geven, maar om een willen geven met een bereidwillig hart.

Alternatieve verwerkingsopdracht

Optie 1 – Een liturgie maken

Schrijf de preektekst waar u komende zondag over wil preken, op het bord.
Licht kort toe, waar de preek over zal gaan.
Maak groepjes van 2 tot 5 catechisanten.
Laat elk groepje een liturgie maken.

Bespreek kort plenair na.
Hoe ervaren ze het om een liturgie te maken?
Welke keuzes zijn gemaakt?

Optie 2 – Een kerkdienst in het buitenland

Wie van jullie heeft wel eens een kerkdienst in het buitenland meegemaakt?

Hoe ging die dienst?

Wat was er hetzelfde?

Wat was anders?

Welke elementen waardeer je, welke niet?

Kun je die Bijbels beargumenteren?

Mooi om hier ook de aspecten schuldbelijdenis (wet) en geloofsbelijdenis terug te laten komen, zoals wereldwijd gebeurt.

Optie 3 – Technologie in de kerk

Laat de jongeren in groepjes van 3 tot 5 nadenken over de vragen:

1. Op welke manier gebruiken wij techniek in de kerkdienst?
2. Wat is er nog meer mogelijk, om technologie in de dienst te gebruiken?
3. Waarom ben je daar voor of tegen? Noem daarvoor Bijbelse argumenten.

Optie 4 – De liturgie van de Vroege Kerk

Print het stukje uit de Apologie van Justinus uit, waarin hij de liturgie beschrijft (zie onder Extra's, aan het einde van dit hoofdstuk in de handleiding).

Lees dit stukje voor of laat één van de jongeren het voorlezen.

Laat ze vervolgens in tweetallen opschrijven, wat de overeenkomsten en verschillen met onze liturgie zijn.

Bespreek dit plenair na.

Verdieping

Artikel 25 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis.

In dit artikel wordt uitgelegd dat de oudtestamentische offerdienst een einde genomen heeft met de komst van Christus. De ceremoniën en figuren hebben hun vervulling in Christus. Dat neemt niet weg dat we vanuit de oudtestamentische eredienst veel kunnen leren over Christus en Zijn werk!

In het Nieuwe Testament gaat het om de hoorbare prediking; Christus stelde verkondigers van het Woord aan. Bij deze verkondiging van het Evangelie zijn de sacramenten van de Heilige Doop en het Heilig Avondmaal gesteld. Wie allerlei figuren en symbolische handelingen de liturgie wil binnenbrengen, grijpt dan ook terug op de oude bedeling. Dit gaat in tegen de weg die de Heilige Geest van het Oude naar het Nieuwe Testament wijst.

Afsluiting

Het is goed om aan het eind van de catechisatieles terug te komen op de doelen. Deze kun je checken door open vragen te stellen. Hieronder enkele voorbeelden:

Leerdoel hoofd – weten

1. Uit welke onderdelen bestaat de eredienst?
2. Waarom juist *die* onderdelen?

Leerdoel hart – beseffen

1. Waarom kom je naar de kerk?
2. Wat bedoelen we als we zeggen dat de eredienst een gave van God is?

Leerdoel handen – kunnen

1. Hoe doe jij aan de eredienst?

Deze afsluiting kan in een leergesprek met de hele groep worden gedaan. Ook kun je kiezen voor een eerste bespreking in groepjes. Het is goed om de catechisanten de antwoorden zelf op te laten schrijven. Daarmee maak je de doelen ook voor hen inzichtelijk.

Literatuur

- R. van Kooten, *Aan Zijn voeten. Onderwijs en verdieping in de geloofsleer*, Heerenveen 2004, hoofdstuk 20 (met name 20.4 en 20.5).
- 'Hoofdlijnen van de gereformeerde liturgie' in de brochure *Eredienst en organist*. Deze brochure is te downloaden van de website van de Hersteld Hervormde Kerk.

Extra's

Uit de *Apologie* van Justinus Martyr (2^e eeuw)

“En op de zondag is er een samenkomst van allen die hun verblijf hebben in stad en land, op hetzelfde (adres) en daar worden de gedachtenisgeschriften (Evangeliën en brieven) van apostelen of de geschriften van de profeten (het Oude Testament) voorgelezen, zolang er tijd is. Vervolgens, als de voorlezer is opgehouden, houdt de voorganger een toespraak waarin hij oproept tot onderhouding en navolging van al deze schone dingen. Dan staan we allen gemeenschappelijk op en zenden onze gebeden op. En zoals ik gezegd heb, wanneer we ophouden met het gebed, wordt het brood aangedragen, en wijn en water. Dan zendt de voorganger de gebeden op en de dankzeggingen, met alle kracht, die hem mogelijk is en het volk stemt in door 'Amen' te zeggen. Dan vindt de ronddeling plaats en mag ieder deelnemen aan datgene waarover de dankzegging is uitgesproken. En aan hen die afwezig zijn, wordt het door de diakenen (thuis)gebracht. Zij die het goed hebben, geven zo zij dat willen naar eigen vermogen of wat ze kunnen missen. En wat zo verzameld wordt, wordt ter beschikking gesteld van de voorganger. En hij zorgt voor wezen en weduwen en voor hen die door ziekte of om wat voor reden dan ook gebrek hebben, of voor hen die in de gevangenis zitten, of voor vreemdelingen die onder ons verblijven. Zo is hij simpel gezegd de verzorger van allen die gebrek lijden.”

Uit: M.A. Vrijlandt, *Liturgiek*, Zoetermeer 1992, 55.

11. Omgang met God: Omgang met de drie-enige God

Leerdoelen

Hoofd – weten

Ik weet dat de omgang met God gericht is op de Vader, de Zoon en de Heilige Geest.

Hart – beseffen

Ik beseff iets van wat deze omgang met God van mij vraagt in de praktijk.

Handen – kunnen

Ik kan in mijn gebed aandacht geven aan deze omgang met God.

Zingen

Als Psalm kan gezongen worden Avondzang:7:

O Vader, dat Uw liefd' ons blijk';
O Zoon, maak ons Uw beeld gelijk;
O Geest, zend Uwen troost ons neer;
Drieënig God, U zij al d' eer.

Alternatieve binnenkomer

Optie 1 – Stelling

Bespreek de stelling: Als je een écht christen bent en omgang met de levende God hebt, dan kom je in een bekrompen wereld terecht.

Alternatieve verwerkingsopdracht

Optie 1 – Omgang met de drie-enige God

Maak groepen van 2 tot 5 catechisanten.

Laat ze blz. 67 erbij nemen.

Laat ze op een A4 opschrijven:

1. Wat betekent omgang met God de Vader
2. Wat betekent omgang met God de Zoon (de Heere Jezus Christus)
3. Wat betekent omgang met de Heilige Geest

Optie 2 – Stellingen

Bespreek de volgende stellingen:

1. Hoe je de omgang met God ervaart, hangt af van je karakter.
2. Omgang met God klinkt voor mij maar zweverig.
3. Er kan ook omgang met God zijn, als je niets voelt of als God voor je gevoel heel ver weg is.
4. Als je omgang met God hebt, dan heb je Hem lief.
5. Omgang met God kun je leren.

Afsluiting

Het is goed om aan het eind van de catechisatieles terug te komen op de doelen. Deze kun je checken door open vragen te stellen. Hieronder enkele voorbeelden:

Leerdoel hoofd – weten

1. Op wie is de omgang met God gericht?

Leerdoel hart – beseffen

1. Hoe ziet omgang met God er in de praktijk uit?

Leerdoel handen – kunnen

1. Hoe geef jij omgang met God een plaats in je gebed?

Deze afsluiting kan in een leergesprek met de hele groep worden gedaan. Ook kun je kiezen voor een eerste bespreking in groepjes. Het is goed om de catechisanten de antwoorden zelf op te laten schrijven. Daarmee maak je de doelen ook voor hen inzichtelijk.

Literatuur

In de volgende link gaat prof. dr. H. van den Belt in op de verborgen omgang met God (geloofszekerheid) <https://www.geloofstoerusting.nl/videos/verborgen-omgang-god/>

De volgende boeken kunnen helpend zijn bij het ter sprake brengen van de belijdenisgeschriften:

- Dr. W. Verboom, *De Nederlandse geloofsbelijdenis een eigentijdse weergave* (2011, 9789023926009).
- Dr. W. Verboom, *De Heidelbergse Catechismus een eigentijdse weergave* (2007, 9789023922292).
- Dr. W. Verboom, *De Dordtse Leerregels. Een hertaling* (2018, 9789023955351).

12. Omgang met God: Gods leiding in je leven

Leerdoelen

Hoofd – weten

Ik *weet* dat de Heere ook mijn leven leidt.

Hart – beseffen

Ik *beseff* dat Gods leiding in mijn leven niet vrijblijvend is, maar dat die om gehoorzaamheid vraagt.

Handen – kunnen

Ik *kan* voorbeelden noemen van hoe de Heere mij leidt in het dagelijks leven.

Zingen

Als Psalm kan gezongen worden Ps. 25:2:

HEER, ai, maak mij Uwe wegen,
Door Uw woord en Geest bekend;
Leer mij, hoe die zijn gelegen,
En waarheen G' Uw treden wendt,
Leid mij in Uw waarheid, leer
IJv'rig mij Uw wet betrachten;
Want Gij zijt mijn heil, o HEER,
'k Blijf U al den dag verwachten.

Alternatieve binnenkomer

Optie 1 – Gods leiding in je persoonlijke leven

Maak op het bord drie vakken: ja, misschien, nee.

Stel de vraag: *Heb jij wel eens Gods leiding in je leven ervaren?*

Geef alle catechisanten een post-it.

Laat ze daarop hun naam schrijven, en hun post-it plakken in één van de drie vakken.

Vat de resultaten samen: ik zie dat de meesten van jullie wel eens/nooit Gods leiding ervaren hebben. Of ik zie dat veel van jullie twijfelen of ze wel eens Gods leiding in hun leven ervaren hebben.

Bespreek vervolgens de meest voorkomende groep, door een aantal mensen een beurt te geven. Laat ze daarbij vertellen hoe ze Gods leiding ervaren hebben, waarom ze twijfelen of ze Gods leiding ervaren hebben, of hoe het komt dat ze Gods leiding niet ervaren hebben.

Optie 2 – Post-its

Schrijf op het bord: *God leidt jouw leven.*

Geef de catechisanten drie post-it's.

Laat ze daarop dingen schrijven, die de zin op het bord bij hen oproept.

Laat ze de post-it's op het bord plakken.

Bespreek dit kort na.

Optie 2 – Bespreek de Bijbelteksten

Stel de jongeren de vraag wat de Bijbelteksten op blz. 71 van het boekje met Gods leiding in het leven hebben te maken.

Optie 3 – Een verhaal

Een jonge piloot was aan het vliegen, toen het weer plotseling omsloeg. Er kwam een dikke mist opzetten, en het zicht was beperkt. Een spannende situatie. De piloot was nog maar net voor zijn vliegbrevet geslaagd. Nu moest hij op zijn instrumenten vliegen. Hij maakte zich zorgen over de landing. De luchthaven waar hij heen moest was druk en voor hem onbekend. Doordat hij totaal niets kon zien, raakte hij bijna in paniek. Twee keer stond hij bijna op het punt om een noodsignaal af te geven. Maar hij dwong zich om aan de woorden van zijn instructeur terug te denken. Deze had erop gestaan dat hij het vlieghandboek uit zijn hoofd leerde. Hij zag er toen niet zo het nut van in, maar nu was hij er heel dankbaar voor. Plotseling hoorde hij via de radio de stem van de luchtverkeersleider. Hij vertelde hem meteen over zijn situatie en vroeg toestemming om te landen. Ik vlieg nu in de mist, misschien kunt u mij helpen? Ik zal je helpen, klonk het antwoord. De piloot was dankbaar. De landing was nu in veilige handen. Hijzelf moest terugvallen op de vlieg instructies die hij had geleerd én tegelijk vertrouwen op de stem van iemand die hij niet kon zien. Zo leidde de verkeersleider de piloot naar de luchthaven. Met de lessen van zijn vlieghandboek in gedachten en de vriendelijke stem van de luchtverkeersleider, kon hij een veilige landing maken.

Dit verhaal heeft veel te maken met het thema 'Gods leiding in je leven'. De piloot kwam in de mist terecht en zag niet duidelijk hoe hij verder moest. Hij had leiding nodig. En die leiding kwam in de vorm van de luchtverkeersleiding, de stem die tot hem sprak, maar had ook alles te maken met het vlieghandboek. De stem en het boek. Woord en Geest. God leidt zijn kinderen door Woord en Geest.

Bron: <http://www.gcvreugdenhil.nl/preek/gods-leiding-leven/>

Optie 4 – Gods leiding is lijden?

Stel dat je vervolgd christenen ontmoet. Je bent onder de indruk, omdat ze achteloos meedelen dat ze drie, vijf of zeven jaar gevangenen hebben gezeten, in elkaar zijn geslagen of naakt in een koude, vochtige cel moesten slapen. Je vraagt je hardop af: 'Waarom schrijven jullie deze verhalen niet op?' Een oudere voorganger reageert door te zeggen dat vervolging voor hem en de anderen net zo is als de zon die in het oosten opkomt. Je weet dat de zon altijd opkomt in het oosten. Zo weet je dat vervolging vanwege het geloof een normaal onderdeel van het leven is! Uit: Nik Ripken, *Het dwaze van God*.

Deze christen geeft aan dat vervolging bij het christenleven hoort. Dat is volgens hem Gods leiding in het leven van een christen. Hoe zie jij dit?

Alternatieve verwerkingsopdracht

Optie 1 – Keuzes maken

Maak groepjes van 2 tot 5 catechisanten.

Bespreek de vraag: Wat doe jij, als je een keuze moet maken? Hoe bepaal je dan wat Gods weg is?

Geef hier 5 minuten voor.

Bespreek kort plenair na.

Optie 2 – alternatieve binnenkomers

Van de alternatieve binnenkomers kan optie 1 en 2 gebruikt worden als verwerkingsopdracht.

Verdieping

Gods leiding in lidmaatschap van de gemeente

Uit onderzoeken is gebleken dat de binding aan de eigen kerkelijke gemeente of kerkverband voor jongeren niet vanzelfsprekend is. U kunt met hen bespreken wat hierin Gods voorzienigheid betekent. Verder is het Gods voorzienigheid dat zij het teken en zegel van Gods genadeverbond in de Heilige Doop hebben ontvangen. Bewustwording van deze voorrechten is van groot belang.

Afsluiting

Het is goed om aan het eind van de catechisatieles terug te komen op de doelen. Deze kun je checken door open vragen te stellen. Hieronder enkele voorbeelden:

Leerdoel hoofd – weten

1. Leidt God jouw leven?

Leerdoel hart – beseffen

1. Wat wil God als jouw reactie, op Zijn leiding in je leven?

Leerdoel handen – kunnen

1. Noem voorbeelden van hoe God jou leidt in je dagelijkse leven.

Deze afsluiting kan in een leergesprek met de hele groep worden gedaan. Ook kun je kiezen voor een eerste bespreking in groepjes. Het is goed om de catechisanten de antwoorden zelf op te laten schrijven. Daarmee maak je de doelen ook voor hen inzichtelijk.

Extra's

In de volgende link gaat Jurjen ten Brinke in op de 'Gods leiding in je leven': <https://www.youtube.com/watch?v=iii79SXZMWE>. Hij maakt dit concreet door de volgende vijf 'C's' te noemen:

- Circumstances (omstandigheden)
- Common sense (je gezonde verstand)
- Convincing scripture (overtuigend schriftgedeelte)
- Compelling Spirit (innerlijke overtuiging)
- Communion of the saints (gemeenschap van gelovigen)

13. Omgang met God: Bijbelstudie

Vooraf

Overweeg een boekenlegger aan de catechisanten te overhandigen met aandachtspunten voor verantwoord Bijbelgebruik. <https://www.hhjo.nl/hhjo-rondom/webshop/diverse-uitgaven/boekenlegger-hhjo> (prijs: €0,20, artikelnummer: 0097).

Leerdoelen

Hoofd – weten

Ik *weet* wat het belang is van het doen van Bijbelstudie.

Hart – beseffen

Ik *beseef* dat de Heere van mij vraagt de Schriften te onderzoeken.

Handen – kunnen

Ik *kan* met één of meerdere methodes zelfstandig Bijbelstudie doen.

Zingen

Als Psalm kan gezongen worden Ps. 119:65:

Hoe wonderbaar is Uw getuigenis!
Dies zal mijn ziel dat ook getrouw bewaren;
Want d' oop'ning van Uw woorden zal gewis,
Gelijk een licht, het donker op doen klaren;
Zij geeft verstand aan slechten, wien 't gemis
Van zulk een glans een eeuw'gen nacht zou baren.

Alternatieve Bijbelstudie

Mattheüs 4:1-11

Als alternatief van de Bijbelstudie kan ook Mattheüs 4: 1-11 worden genomen.

Stel de vraag: Hoe goed kent Jezus de Bijbel?

Laat ze ontdekken dat Jezus op elke verzoeking reageerde met een tekst uit Deuteronomium. Hij kende dus de Schriften.

Wijs ook op vers 6 waar de duivel Psalm 91: 11,12 citeert. Hij maakt misbruik van de Schrift om Jezus te misleiden.

Alternatieve binnenkomer

Optie 1 – Persoonlijk Bijbellezen

Verdeel het bord in vijf vakken:

- Nooit
- Minder dan 3
- 3 tot 5
- Elke dag
- Meerdere keren per dag

Geef elke jongere een post-it.

Vraag hen op de post-it op te schrijven wat ze moeilijk vinden aan Bijbellezen.

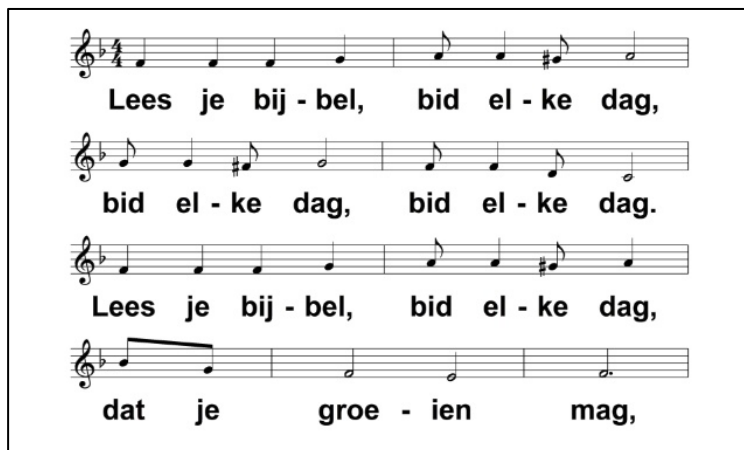
Laat ze vervolgens hun post-it opplakken in één de kolom die het beste past bij hoe vaak ze *persoonlijk*, voor zichzelf, Bijbellezen per week. Benadruk hierbij dat Bijbellezen aan tafel niet meetelt.

Vat samen wat je ziet: De meesten van jullie lezen xx Bijbel per week. Wat vinden jullie hiervan?

Veel jongeren beseffen wel, dat als ze niet elke dag Bijbellezen, dat dit eigenlijk niet goed is. Bespreek dit met hen.

Bespreek vervolgens de moeilijkheden, die ze op de post-its hebben opgeschreven. Neem hierbij de moeilijkheden die het meeste voorkomen.

Optie 2 – Lees je Bijbel, bid elke dag

Lees je bij - bel, bid el - ke dag,
bid el - ke dag, bid el - ke dag.
Lees je bij - bel, bid el - ke dag,
dat je groe - ien mag,

Dit kinderliedje wordt wereldwijd gezongen. Lees jij je Bijbel elke dag persoonlijk? Hoe vaak?

Alternatieve verwerkingsopdracht

Optie 1 – Persoonlijk Bijbellezen

Alternatieve binnenkomer, optie 1, Persoonlijk Bijbellezen, is ook goed te gebruiken als verwerkingsvorm.

Optie 2 – Oefenen in Bijbellezen

Veel jongeren vinden Bijbellezen moeilijk. Het is goed om dit met hen te oefenen.

Kies één van de 24 Bijbelstudiemethodes van de website van de LCJ (zie link bij Extra's, aan het eind van dit hoofdstuk in de handleiding). Gebruik de Bijbelstudie-boekenlegger van de HHJO. Of gebruik één van de volgende methodes:

Methodes 1 – Lezen met het oog op de toepassing

Laat elke jongere om de beurt een vers behandelen. Laat de catechisant bij elk vers het volgende doen:

1. Lees het vers in de Bijbel.
2. Geef het vers in je eigen woorden.
3. Wat heeft dit vers jou te zeggen?

Bij die laatste vraag, de toepassingsvraag, kun je doorvragen:

- Wat leert dit vers ons over God?
- Wat leert dit vers ons over ons mensen?
- Wat vraagt de Heere in dit vers van ons?
- Wat belooft de Heere in dit vers ons?
- Waar waarschuwt de Heere ons in dit vers voor?
- Etc

Bespreek bij de laatste stap niet alleen wat *geleerd* wordt, maar ook wat dit betekent voor het leven van de jongeren.

Methodes 2 – Hulpmiddelen

Zorg dat er hulpmiddelen klaarliggen, die jongeren kunnen helpen om de Bijbel beter te begrijpen. Denk aan:

- Bijbel met Uitleg
- Studiebijbel
- Bijbel met Kanttekeningen
- Bijbelcommentaar (bijvoorbeeld Matthew Henry).

Als deze niet in voldoende exemplaren beschikbaar zijn, maak dan een kopie van de betreffende bladzijde, zodat elke jongere mee kan doen.

Kies een Bijbelgedeelte en oefen vervolgens met het gebruik van de hulpmiddelen.

Laat zien dat deze hulpmiddelen helpen om de tekst te begrijpen.

Let op: Als catecheet ben je misschien wel heel enthousiast over wat hulpmiddelen te bieden hebben. Voor catechisanten (zeker jongeren met een praktische opleiding) kan dit als overweldigend ervaren worden: dat kost me uren! Laat zien, dat je hulpmiddelen kan gebruiken, ook voor het dagelijkse Bijbellezen. Beperk daarom de Bijbelstudie met deze methode tot maximaal een kwartier (het liefst 10 minuten). Zo geef je het signaal af dat dit een methode is die in te passen is in hun dagelijkse leven.

Afsluiting

Het is goed om aan het eind van de catechisatieles terug te komen op de doelen. Deze kun je checken door open vragen te stellen. Hieronder enkele voorbeelden:

Leerdoel hoofd – weten

1. Waarom is Bijbelstudie belangrijk?

Leerdoel hart – beseffen

1. Waarom moet je Bijbel lezen?

Leerdoel handen – kunnen

1. Welke methode ga jij gebruiken bij het bestuderen van je Bijbel?

Deze afsluiting kan in een leergesprek met de hele groep worden gedaan. Ook kun je kiezen voor een eerste bespreking in groepjes. Het is goed om de catechisanten de antwoorden zelf op te laten schrijven. Daarmee maak je de doelen ook voor hen inzichtelijk.

Extra's

- Op de website van het LCJ staat een link naar een pdf-bestand met 24 Bijbelstudiemethoden: <http://www.lcj.nl/16-27/hart-voor-jongeren/bijbel lezen>
- Onderstaande link verwijst naar een lezing van ds. F. van Binsbergen over 'Ballast en bagage: hoe lees ik de Bijbel?' <https://www.youtube.com/watch?v=Z8i5TRt2-mw>
- Op de website: <http://abcvanhetgeloof.nl/meditatie> wordt ingegaan op het overdenken van Gods woord.

14. Omgang met God: Meditatie

Leerdoelen

Hoofd – weten

Ik weet dat stille overdenking van Gods Woord en gebed bij elkaar horen.

Hart – beseffen

Ik beseef dat Gods Woord de gedachten en de ziel heiligt.

Handen – kunnen

Ik kan dingen benoemen die de omgang met God tegenwerken of bevorderen.

Zingen

Als Psalm kan gezongen worden Ps. 25:7:

Gods verborgen omgang vinden
Zielen, waar Zijn vrees in woont;
't Heilgeheim wordt aan Zijn vrinden,
Naar Zijn vreêverbond, getoond.
d' Ogen houdt mijn stil gemoed
Opwaarts, om op God te letten;
Hij, die trouw is, zal mijn voet
Voeren uit der bozen netten.

Alternatieve binnenkomeer

Optie 1 – Woordweb

Schrijf het woord *mediteren* op het bord.

Laat de catechisanten alles noemen, wat dit woord bij hen oproept.

Bespreek de genoemde dingen kort na, door te laten zien wat overeenkomt met *christelijk* mediteren, en wat niet.

Alternatieve verwerkingsopdracht

Optie 1 – Oefenen met mediteren

Hoewel mediteren in een catechisatielokaal, met mensen om je heen, lastig is, kan toch overwogen worden om te oefenen met mediteren. Leg eerst duidelijk uit, wat de bedoeling is.

- Iedereen is stil
- Je mag je ogen dicht doen, als dat helpt om je te concentreren
- Je hoeft de tijd niet in de gaten te houden. Neem de tijd. Ik vertel, wanneer we weer verder gaan.

Geef vervolgens een onderwerp op. Kies een onderwerp wat voor de jongeren behapbaar is en veel gedachten oproept. Kies een enkelvoudig onderwerp, dus niet hemel en hel, maar maak een keuze tussen die twee. Geschikte onderwerpen zijn:

- Gods grootheid
- Hemel
- Gods oordeel
- Gods genade/vergeving

Geef de volgende instructies mee:

- Denk na over dit onderwerp
- Laat alle gedachten, die gaan over dit onderwerp, in je gedachten naar boven komen. Probeer het onderwerp van zoveel mogelijk kanten te bekijken
- Maak het persoonlijk: Wat betekent het onderwerp voor jou?
- Je mag in je gedachten over het onderwerp in gesprek gaan met de Heere.

Geef hier 5 minuten de tijd voor. Zijn *alle (!)* jongeren dan nog geconcentreerd bezig, dan kan de tijd verlengd worden.

Bespreek aan het eind na:

- Wat deed het met je?
- Wat vond je moeilijk?
- Wat vond je mooi?

Afsluiting

Het is goed om aan het eind van de catechisatieles terug te komen op de doelen. Deze kun je checken door open vragen te stellen. Hieronder enkele voorbeelden:

Leerdoel hoofd – weten

1. Wat heeft mediteren en bidden met elkaar te maken?

Leerdoel hart – beseffen

1. Waarom hebben we de Bijbel nodig bij het mediteren?

Leerdoel handen – kunnen

1. Wat helpt om je op God te concentreren?
2. Wat leidt af in de omgang met God?

Deze afsluiting kan in een leergesprek met de hele groep worden gedaan. Ook kun je kiezen voor een eerste bespreking in groepjes. Het is goed om de catechisanten de antwoorden zelf op te laten schrijven. Daarmee maak je de doelen ook voor hen inzichtelijk.

Literatuur

- Van Brummelen, *Meditatief leven*. Te downloaden op <https://www.hervormdstolwijk.nl/download/CAwdEAWUkFAWUI=&type=pdf>

15. Omgang met God: De Psalmen

Leerdoelen

Hoofd – weten

Ik weet dat de psalmen allerlei soorten gebeden zijn.

Hart – beseffen

Ik beseef dat de psalmen, geïnspireerd door de Heilige Geest, door mensen zijn geschreven en daarom heel dicht bij het gewone leven komen.

Handen – kunnen

Ik kan door middel van de psalmen tot de Heere bidden en Hem aanbidden.

Zingen

Als Psalm kan gezongen worden Ps. 84:5:

O God, die ons ten schilde zijt,
En ons voor alle ramp bevrijdt,
Aanschouw toch Uw gezalfde Koning.
Eén dag is in Uw huis mij meer
Dan duizend, waar ik U ontbeer;
'k Waar liever in mijns Bondsgods woning
Een dorpelwachter, dan gewend
Aan d' ijdele vreugd' in 's bozen tent.

Alternatieve binnenkomer

Optie 1 – Woordweb

Schrijf het woord *Psalmen* op het bord.

Laat de catechisanten noemen, waar ze bij dit woord aan denken.

Schrijf deze woorden op het bord, of laat een catechisant dit doen.

Deze opdracht geeft inzicht in welke associaties de jongeren bij de Psalmen hebben.

Alternatieve verwerkingsopdracht

Optie 1 – Psalm zoeken

Een opdracht voor de jongeren apart:

Denk na, over hoe je je voelt.

Zoek een Psalm op, die hierbij past. Je mag door je Psalmboek bladeren.

Waarom past deze Psalm bij hoe je je voelt?

Denk vervolgens na:

Welke Psalm helpt mij, met hoe ik mij nu voel, om dichter bij de Heere te komen?

Bespreek de opdracht kort plenair na.

Eventueel kunnen enkele van de genoemde Psalmen gezongen worden.

Optie 2 – Bespreken Psalm

Kies een Psalm die veel verschillende gemoedstoestanden beschrijft, zoals bijvoorbeeld Psalm 116.

Kies de berijmde of onberijmde Psalm. Of beiden.

Print deze uit voor alle jongeren.

Geef ze 3 tot 5 minuten om de Psalm te lezen, en te omcirkelen wat ze aanspreekt op dit moment.

Geef enkele jongeren een beurt, en laat ze uitleggen waarom ze juist die zinnen omcirkelt hebben.

Besprek dat elke gemoedstoestand in de Psalmen voorkomt.

Stel vervolgens de vraag: Waar willen de Psalmen ons, met hoe we ons voelen, terecht brengen?

Optie 3 – Bijbelstudie

Kies een boetpsalm, dankpsalm, Sionspsalm en een Messiaanse psalm (zie tekst boekje voor suggesties).

Lees steeds één van de gekozen Psalmen.

Laat de catechisanten kiezen wat voor soort Psalm het is.

Besprek kort de strekking van de Psalm.

Ga dan door naar de volgende.

Het doel van deze opdracht is om jongeren de verschillende soorten Psalmen te laten zien.

Afsluiting

Het is goed om aan het eind van de catechisatieles terug te komen op de doelen. Deze kun je checken door open vragen te stellen. Hieronder enkele voorbeelden:

Leerdoel hoofd – weten

1. Wat hebben de Psalmen met bidden te maken?

Leerdoel hart – beseffen

1. Waarom zijn de Psalmen zo waardevol voor ons?

Leerdoel handen – kunnen

1. Hoe kun je in je gebed de Psalmen gebruiken?

Deze afsluiting kan in een leergesprek met de hele groep worden gedaan. Ook kun je kiezen voor een eerste bespreking in groepjes. Het is goed om de catechisanten de antwoorden zelf op te laten schrijven. Daarmee maak je de doelen ook voor hen inzichtelijk.

16. Omgang met God: Bidden

Leerdoelen

Hoofd – weten

Ik *weet* dat de Heere mij roept tot de plicht van het gebed.

Hart – beseffen

Ik *beseff* dat het gebed spreken met de Heere is en wat dit van mij vraagt.

Handen – kunnen

Ik *kan* wat de Bijbel ons leert over het gebed een plaats geven in mijn gebedsleven.

Zingen

Als Psalm kan gezongen worden Ps. 27:5:

Mijn hart zegt mij, o HEER, van Uwentwegen:
"Zoek door gebeên met ernst mijn aangezicht",
Dat wil, dat zal ik doen; ik zoek den zegen
Alleen bij U, o bron, van troost en licht!
Verberg toch niet Uw oog van mij, o HEER!
Ik ben Uw knecht, zie niet in toorne neer.
Gij waart mijn hulp in al mijn zielsverdriet.
O God mijns heils, begeef, verlaat mij niet.

Alternatieve binnenkomer

Optie 1 – Een verhaal

In de 16^e eeuw werden Franse protestanten, de Hugenoten, fel vervolgd. Toen een predikant in Parijs hoorde dat de Roomse koning hem wilde doden, moest hij zo snel hij kon vluchten. Met zijn jonge gezin trokken zij weg. De reis verliep voorspoedig, er kwam geen vervolger opdagen. Totdat zij naderden tot de oevers van de brede rivier de Loire. Hoe zouden zij deze rivier oversteken? De bruggen werden bezet door soldaten. Gelukkig vonden zij een doorwaarbare plek. Met de kinderen in hun armen trokken zij door de ondiepe plaats. Nauwelijks waren zij aan de overzijde aangekomen of zij hoorden een luid geroep. Een afdeling soldaten wilde hen achtervolgen. Wat moesten zij beginnen? Aan de overzijde van de rivier knielden zij en riepen in hun grote nood tot de Heere. Op datzelfde ogenblik verhoorde de Heere hun gebed. Terwijl zij geknield lagen, hoorden zij een machtig geruis. Waren de soldaten bezig met achtervolgen? Toen zij opkeken zagen zij tot hun verbazing dat het water snel begon te stijgen. Het geruis dat de vluchtelingen hoorden, was veroorzaakt door geweldige massa's water, die van de bergen neerstortten en plotseling de rivier tot een brede en bruisende stroom maakten. En dat juist op het moment dat de vervolgers aangekomen waren om door de rivier te trekken. Maar dat konden zij wel vergeten. Opnieuw vielen de vluchtelingen op hun knieën, nu om de Heere te danken voor Zijn wonderlijke hulp.

Alternatieve verwerkingsopdracht

Optie 1 – Waar bid jij om?

Laat de catechisanten de volgende opdracht individueel uitvoeren:
Maak lijstje waar je voor bidt.

Stel vervolgens de vraag:

Wat je bidt, laat zien wat je belangrijk vindt. Kijk zo eens naar je gebed:

- Is jouw gebed egoïstisch, omdat je alleen bid voor jezelf?
- Laat jouw gebed liefde tot anderen zien, doordat je ook voor anderen bidt?
- Laat jouw gebed liefde tot de Heere zien?
- Het hoogste doel van ons leven, is leven tot eer van God, zegt de Westminster Catechismus. Als je kijkt naar jouw gebed, blijkt daar dan uit dat de eer van God belangrijk voor je is?

Optie 2 – Boodschappenlijstje of omgang?

Veel van ons bidden lijkt meer op het indienen van een boodschappenlijstje bij de Heere, van dingen die we graag zouden willen. Nu mogen we de Heere vragen om wat wij nodig hebben. Maar bidden is méér. Echt bidden is omgang zoeken met God. Schrijf voor jezelf op:

- Waar heb je de afgelopen tijd Gods liefde en zorg in gezien? Schrijf op hoe je aan de Heere kunt vertellen dat je Zijn liefde en zorg daarin gezien hebt, en dat je Hem daar dankbaar voor bent?
- Wie is God? Schrijf op hoe je Zijn grootheid en heerlijkheid onder woorden kunt brengen in je gebed.
- God doet alle dingen tot Zijn eer. Waar zou je om kunnen bidden, opdat God de eer krijgt van wat er gebeurd in de wereld en in jouw leven?
- Als je verkering hebt en veel van je vriend(in) houdt, dan zeg je dat ook tegen hem of haar. Schrijf op hoe je de Heere kunt laten merken dat je Hem lief hebt?

Optie 3 – Bidden met het Onze Vader

Luther gebruikte het *Onze Vader* om mensen te leren bidden.

Leer het *Onze Vader* uit je hoofd en bidt dit elke morgen en avond.

Denk bij elke regel na, over alles wat je bidden kunt bij die regel.

Bijvoorbeeld als je bidt: *Onze Vader*

- Bedenk dan, welk voorrecht het is, dat Hij onze Vader is.
- Dank Hem ervoor, dat Hij ons niet alleen geschapen heeft, maar als een vader wil onderhouden.
- Dank Hem ervoor, dat Hij door de Heere Jezus ons, als weggelopen kinderen, weer wil ontvangen en weer tot een Vader wil zijn.
- Bid, dat je weet dat je afhankelijk bent van Hem, en dat je het nodig hebt, dat Hij als Vader deze dag voor je zorgt.
- Etc.

Deel het *Onze Vader* uit aan de catechisanten, waarbij onder elke bede drie lijnen staan (zie onder Extra's een blad wat u printen kunt).

Laat ze alleen, of in groepjes van 2, onder elke bede van het *Onze Vader* drie dingen opschrijven, die je naar aanleiding van die bede bidden kunt.

Bespreek de opdracht na.

Afsluiting

Het is goed om aan het eind van de catechisatieles terug te komen op de doelen. Deze kun je checken door open vragen te stellen. Hieronder enkele voorbeelden:

Leerdoel hoofd – weten

1. Waarom bidt jij?

Leerdoel hart – beseffen

1. Wat is bidden?

Leerdoel handen – kunnen

1. Noem een aantal dingen die de Bijbel ons leert over het gebed.

Deze afsluiting kan in een leergesprek met de hele groep worden gedaan. Ook kun je kiezen voor een eerste bespreking in groepjes. Het is goed om de catechisanten de antwoorden zelf op te laten schrijven. Daarmee maak je de doelen ook voor hen inzichtelijk.

Extra's

Het Onze Vader

Onze Vader,

.....
.....
.....

Die in de hemelen zijt!

.....
.....
.....

Uw Naam worde geheiligd.

.....
.....
.....

Uw Koninkrijk kome.

.....
.....
.....

Uw wil geschiede, gelijk in den hemel alzo ook op de aarde.

.....
.....
.....

Geef ons heden ons dagelijks brood.

.....
.....
.....

En vergeef ons onze schulden,

.....
.....
.....

gelijk ook wij vergeven onzen schuldenaren.

.....
.....
.....

En leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van den boze.

.....
.....
.....

Want Uw is het Koninkrijk,

.....
.....
.....

en de kracht

.....
.....
.....

en de heerlijkheid

.....
.....
.....

in der eeuwigheid

.....